

ГОДИНА III.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 52.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА, — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ЛЕПОМЕ.

Наш је народ од вајкада радо имао цвеће. Оно је њему символ лепоте, невиности и нежности, залог милости. Цвећем се дарива узајмице мило и драго; девојка се често цвећу приспобљавала, с њиме се разговара и уразумљује. Како се ту и код самога мириса наш народ узнео, сведочи то, што му се, по доста природној сличности мириса и душе, цвеће приказује где што под видом саме душе. Уј красној пјесми „Омер и Мејрима“, на домаћу омерову спровода, вели Мејрима мајци:

„Буд мирише, мила моја мајко,
Буд мирише, Омерова душа.“ (I. 34.)

За тим:

„Ој, девојко, душо моја,
Чим миришу њедра твоја?...
Ој, Бога ми, млад јуначе,
Моја њедра немиришу
Нити дуњом ни наранџом,
Нити смиљем ни босиљем,
Веће дуњом дјевојачком.“ (I. 562.)

А како се нега и пажња цвећа сматра за доказ углађеног естетичног осећаја, о томе нам даје доказа песма, у којој стари сват пита:

„О, тако ти, лијела Маре,
Што савијаш цвјеће у китице?“

А она му стидно одговара:

„О, тако ми, стари свате' од свата,
Кад ме питаш, право ћу ти казати:
Што ја китим цвјеће у китице,
Когоћ буде рода господскога
Примат' ће ми ките за дарове;
Ко не буде рода господскога,
Она на киту неће погледати!“ (I. 66.67.)

Што је цвеће међу биљем, то су птице певачице међу птицама. И наш народ разумео је мелодичне звуке дивног пролетног певца — славуја, те га често спомиње у својим песмама; и, када је већ говор о птицама, био је тако исто веран естетички тумач природе, па је учинио

врана гаврана гласником несреће и смрти, а сокола представником срчаности и снаге.

Драже ст и умиље не може се пуније осећати, него што је приспобљавом изражено у овом познатом опису лепоте девојке:

„Лоса јој је кита ибришима,
Очи су јој два драга камена,
Обрвице с мора цијавице,
Сред образа румена ружица,
Зуби су јој два низа бисера,
Уста су јој кутија шећера;
Кад говори, ко да голуб гуче,
Кад се смеје, ко да сунце сије,
Кад погледа, бако соко сиви,
Кад се шеће, као паунице.“ (III. 78)

Ни дисање цвећа, разгаљеног јутарном росом, не може се тањим помислити од осећаја нежности, које се разлива по неким од наших народних песама.

За лепу девојку вели се:

„Колико је бјела и румена,
Када пије воду или вино,
Види јој се кроз грло бијело.“ (III. 62.)

За тим.

„Славуј шиле, непој рано,
Небуди ми господара:
Сама сам га уснавала,
Сама ћу га и будити,
Отићи ћу у градину,
Узаврат' ћу струк босиљка,
Удрић' ћу га по образу:
Устај аго, устај драго!
И он ће се пробудити.“ (I. 566.)

Још је нежније, где девојка под бором спава, а момак се моли вијору од мора, да подухне и одломи листак од бора, не би ли му се пробудила драга; или где момак спава, а девојка се пење јаблану на грану, па му пушта на лице сузу од образа, не би ли га пробудила.

Осећај красоте и велељепља јавља се у различитим веома живим, гдешто фантастич-

ним описима одела, опрема, бојнога оружја, шатора, дворова, предела. Особито су лепо описани дворови Леке капетана:

„Од шта бјеше на чардак' простирка?

Бјеше чоха чардаку до врата,

А по чоши лијена кадифа.

Но каки су у Леке душеци!

Каки ли су под главу јастуци!

Све од суха злата исплетени,

По чардаку многи чивилуци,

Ђе се вјеша господско оруже,

Чивилуци од бијела сребра;

Што бијашу на чардак столови,

Столови су од бијела сребра,

А јабука од сухога злата.“ (II, 40.)

Тако је исто кр а с а н опис Скадра на Бојани у песми: „Женидба краља Вукашина:“

„А какав је Скадар на Бојани;

Кад погледаш брду изнад града,

Све порасле смокве и маслине

И још они грозни виногради;

Кад погледаш стрмо испод града,

Ал' узрасла шеница бјелица,

А око ње зелена тивада,

Кроз њу тече зелена Бојана,

По њој плива риба свакојака,

Кадгод хоћеш, да је тазе једеш“.

Достојанство је облик, којим се радо задева и приказује свако старешинство у нашега народа. Узори су му у народним песмама цар Лазар, Страхивића бан, и многи други краљеви, војводе, банови и патријарси. Осећај тог лепог облика потпуном естетичном вредношћу, т. ј. тако, да угледној спољашности одела и држања одговара такођер врлина духа, нашао је са свим примеран израз у песми „Смрт војводе Кајице“, где но краљ на позив Сибињанин Јанка:

„Оди, краљу, да се поиграмо,“

Одговара:

„За нас није вива ни скакање,

Већ господство, да господујемо,

Мудра памет, да паметујемо.“ (II, 81.)

И тако, као што видесмо, танак смисао за естетичну меру и ритам показао је наш народ разноврсним, према садржају удешеним метричким обликом својих песама, разноврсним значајним тактом својих игара и пратилице им свирке. Нама је доста познату ствар назначити, а вештаке чега задатак, да је подробније проуче и разложе.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Извештај привремене управе о српској народној позоришној дружини.

(Свршетак)

Потреба заједничке радње и споразумљења између оба наша народна позоришта изазвала је покушај, да се оба наша позоришта уједине, на да половину сваке године пробави позоришна дружина у Србији, а половину у нашим крајевима. Ту је мисао прихватио и одбор, који је изаслан био од српске владе, да се посаветује о позоришту у опште, и о новом отворању народнога позоришта у Београду на посе. Одбор је у договору са управом нашег народног позоришта пронашао, да би позориште у нашем народу само тако могло најбоље процветати, ако би се оба наша позоришта ујединила, па је у томе смислу учинио и предлог влади. Предлог овај не буде примљен, и тако пропаде заиста велика мисао, да бар на уметничком пољу дођемо до јединства.

Лист „Позориште“ од велике је користи био по цело позоришно рад. У њему је истакнут

предлог да се прикупа „Грађа за историју српског позоришта“, па се после одмах за тим почела износити грађа о томе, како се позориште појавило код нас први пут, како се од времена до времена развијало и опадало, настављало и прекидало, и у колико су сви досадањи огледи на том пољу били једно с другим у свеzi или не. Прикупљање те грађе олакшаће посао свакоме, који би се латио посла да пише историју српског позоришта, за коју је „Матица“ до сада узалуд расписивала награду.

Од „Зборника позоришних дела“ издана је само једна свеска, у којој је „Љубавно писмо“. Да су допуштала новчана средства издало би се и више већ за штампу спремљених позоришних дела.

Рачунарске и економне послове ручне позоришне благајне обављао је по одлуци одборској и ове године глумац Никола Зорић.

На завршетку овога извештаја нека је још дозвољено и две три речи рећи и о самој управи.

Цео напредак свакога позоришта много стоји до саме управе, а овамо ни с једним заводом на свету није тако тешко управљати као с позориштем. Нигде се не истичу људске страсти толико, колико у позоришту, нигде немају грамжење за славом и хвалом, сујета и осетљивост толико маха као у позоришту. А то не може ни бити другачије. Сваки прави глумац уметник мора свом душом и телом вршити свој тешки задатак, а то му узбуђује душу, дражи му живце, и чини га и сувише осетљивим. Јавна одликовања учине још, да глумац почне самог себе прецењивати, а то му се не може баш јако ни замррити: та ко не воли самог себе! Треба имати јакога духа, да се не покллизне и да се може увидити, да нисмо баш тако славни људи, за какве нас свет држи.

Таке људе ујединити на заједнички рад и у том их раду у доброј вољи и слози одржати, научити их, да се не истичу него да се навикну радити за љубав целини, да би се могла постићи велика и узвишена цел позоришта: то није мали задатак, а то је задатак свакога управитеља.

С тога су баш и ретке птице добри позоришни управитељи и у других народа, а како да не ће бити у нас. Управитељ је посредник

између уметности и публике, између практичног и идеалног света и живота, па за то и захтева вршење дужности управитељске најбољу и најплеменитију снагу. Свака права управа мора знати шта је представљачка уметност, мора познавати драматско песништво и глумачки свет са његовим особинама, мора имати јасан преглед целог позоришног рада, мора бити усталац у своме послу, мора позориште волети и готова бити на сваке жртве, мора имати знања и умења у позоришним стварима, мора имати енергије и поштене воље, и мора бити савесна, тачна и непристраница у вршењу својих дужности.

Ово неколико на свом искуству основаних речи сматрала је управа за своју дужност напоменути главној скупштини, а сада јој остаје још, да се захвали на поверењу и на части, и да замоли скупштину, да је већ једном ослободи од управитељске дужности, коју је шест година дана, свеједнако привремено, савесно вршила по свом најбољем знању и умењу и с највећим својим пожртвовањем, а она ће увек готова бити својим знањем, радом и саветом потпомоћи сваку управу све дотле, докле се год уздржи правца, ког је искуство од тринаест година освештало и означило, да ће се њиме најбоље и најсигурније постићи узвишени задатак нашег народног позоришта.

Д И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

(„Један се мора оженити“, „Шоља теја“, „Школски надзорник“.) Ова три комада приказана су на нашој позорници 3. децембра. Први је од тих комада нов. Ево му кратка садржаја: Два професора на свеучилишту, два брата рођена. Јаков Цорн (Лукић) и Виљем Цорн (Савић) тако су се задубили у своје књиге, да су са свим заборавили на лепи свет, и на свој задатак да се жене, али то не заборавља тетка им Гертруда (Ј. Поповићева) која им прети да им не ће више куће кућити, ако се бар један од њих не ожени. После дужег кошкања сложе се, да се мора оженити онај, који извуче из капе закрштени лист. Случај хтеде, да то буде Јаков, који сада наговором свога брата и тетке му мора да се удвара својој рођаци Лузи (Л. Хадићева), коју је тетка баш с тога довела кући, да би њоме кога год од њих двојице уловила. Али јадном Јакову боље иде од руке писање научних расправа, него удварање и просидба. У тој својој

невољи замоли дакле свога брата Виљема, да му покаже како се то ради, да се дође до жене. Виљем прима на себе улогу просиоца, алу у место просиоца, као што се то често догађа у свету, постане младожења, а сиромаш Јаков, који је међу тим и сам добио вољу да се жени, мора да се опет врати својим књигама.

Већ по овој садржини видимо, да је мисао за шаљиву игру добра, и да у њој има доста комичних ситуација, а да је још и заплета, то би ова шаљива игра била једна од најбољих. Овако малаксава допадање кад непрекидно та тема долази без промене.

Представа је испала веома добро. Сви приказивачи заслужују потпуну хвалу, јер су вољом и живошћу вршили поверене им задатке.

И оба друга комада „Шоља теја“ и „Школски надзорник“ одиграна су на потпуно задовољство публике, која је своје допадање више пута изјављивала приказивачима. †

Издаје управа српског народног позоришта

СРСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕПЛАТИ 6.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 8. ДЕЦЕМБРА 1874.

ПРВИ ПУТ:

КАТАРИНА ХАУАРДОВА

КРУНА И ГУБИЛИШТЕ.

ИСТОРИЈСКА ДРАМА У БИЧИНОВА, С ПРЕДИГРОМ, НАПИСАО ФРАНЦУСКИ АЛ ДИМА, С НЕМАЧЕОГ ПОЈЕДИНИХ ЈЕРМАНУ ПРЕВЕО АГ М.

О С О Б Е:

Хенри VIII., краљ енглески	Сајевић.
Кнегиња Маргарита, сестра му	Л. Хаџићева.
Етелвуд, херцег дорхемски	Недељковић.
Гроф Сусек	Добриновић.
Председник врховног суда	Лукић.
Флеминг, алхимиста	Марковић.
Херцеговиња Оксфортова	Б. Хаџићева.
Херцеговиња Рокелјејева	Љ. Зорићева.
Катарина Хауардова	Ј. Сајевићка.
Кенеда, жена дојиља	Ј. Поповићева.
Капетан придворне страже	Бунић.
Гласник	Божовић.
Целат	Вујић.
Наж	М. Зорићева.

Догађа се у Лондону и у околини лондонској г. 1540.

ВОЛУЈЕ: М. НЕДЕЉКОВИЋКА.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата по де подне, а после на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.